

EGİTİMCİ (AKADEMİSYEN) HEMŞİRELERDE TÜKENMİŞLİK VE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLERİN ARAŞTIRILMASI

M. Olcay ÇAM*

ÖZET

Araştırma: Türkiye'de 1992-1993 öğretim yılında Üniversite düzeyinde hemşirelik eğitimi veren, Hemşirelik Yükseköğretim Okullarında görev yapan tüm öğretim elemanlarını araştırma evrenini ve örneklemi oluşturarak şekilde düzenlenmiştir. Araştırma 135 de nekle yürütülmüştür.

Araştırma sonucunda aşağıdaki bölümler elde edilmiştir:

1. Maslach Tükenmişlik Ölçeği. Eğitimciler Formu (MBI-Ed formu) eğitimi hemşireler örnekleminde geçerli ve güvenilir bir araç olma özelliklerine sahiptir.

2. a) Eğitimi hemşirelerde tükenmişlik açısından Emosyonel Tükenme boyutu için belirleyicilik göstere n değişkenler, belirleyicilik sırasıyla; ortama n memnuniyeti durumu, iş doyum u, her işi yapma zorunluluğun u hissetme, medeni durum, görevin beklentiye yanıt ve rme durumudur.

b) Eğitimi hemşirelerde tükenmişlik açısından duygusuzlaşma boyutu için belirleyicilik göstere n değişkenler, belirleyicilik sırasıyla; her işi yapma zorunluluğun u hissetme. okulda ki iletişim şekli ile medeni durumudur.

---

*S.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu. Psikoloji Hemşireliği ABD. Yar. Doç. Dr.

c) Öğretimci hemşirelerde tükenmişlik açısından kişisel başarı algısı boyutu ile belirlenimci-gösterimci değişkenler, belirleyicilik sırası ile: 1. doyumu, akademik kariyer düzeyi, ortamdaki memnuniyet değişkenleridir.

Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler birliğinde değerlendirildiğinde, öğretimi hemşirelerin tükenmişliği açısından belirleyicilik gösterimci değişkenleri: iş doyumu, ortamdaki memnuniyet, her işi yapın zorunluluğuna hissetme, akademik kariyer düzeyi, kurumdaki ilişkiler ve iletişim şekli, medeni durum ve görevin beklentiye yanıt vermedurumu, değişkenleri olduğu saptanmıştır.

GİRİŞ

Çalışmaların, iş ve hizmet üretenlerin, verimli ve nitelikli ürün yapmalarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biri de tükenmişliklerdir.

Tükenmişlik, çalışmaları psikolojik olarak iç içe geçirmeye iten. onların başta ve güçlerini aşan stresli bir iş çevresinin kümlaLif eUtilelerinin oluturduğu bir durumdur (14, 21, 22). Tükenmişlik durumu nda bireyin fiziksel, duygusal ve ruhsal olarak, bu üç alanda da tükenmesi söz konusudur.

Maslach'a göre tükenmişlik, fiziksel tükenme kronik yorgunluk, mcsizlik ve ümitsizlik hisledeneLif bir benlik kavramının gelişmesi ve iş yaşam ve diğer insanlara yönelik olumsuz tutumlarla belirginleşen fiziksel. c mos yonen mental tükenme sendromudur (15, 21, 22).

Her eğilim hem de sağlık alanında, her geçen gün artan Lal epler, eğilimci ler açısından artan öğrenci sayıları, fazla sayıda ki öğrencyeyanı verecek liziksel koşulların yele rsizliği, eğitimi sayısının a zlığı gibi birçok etken nitelikli insan yetiştirmeyi zorlaştırmaktadır.

Sağlık eğitimi açısından, buna ek olarak gelişen teknolojiye de ayak uyduracak nitelikli eleman yetiştirme önemli olmaktadır. Eğitimi hemşireler, hem sağlık hem de eğilim alanlarından gelen taleplere yanıt vermedurumundadır. Bu çok çeşitli taleplerin, eğitimci hemşirelere etkileyen clegiskenlerisaptamak ve gelecekle sağlık hizmeti verecek olanı ile ilgili hemşirelerin yetiştirilic bilim eleri konusunda ışık tutmalarıdır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Türkiye'de üniversite düzeyinde dört yıllık eğilim ile hemşireye tişli ren beş Hemşirelik Yüksek Okulunda (1992-1993 öğretim yılında) öğretim elemanı olarak görev yapan Türkiye'deki lüm eğitimci hemşireler araştırmamın evrenini ve örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmaya 135 eğitimci hemşire katılmıştır.

Araştırmamın aracı olarak, anket formu kullanılmıştır. Anket formu iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm, eğilimci hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ve mesleki yaşantı içinde çeşitli duyu ve düşüncele rin i belirlemeye yönelik sorulardan oluşmuştur. İkinci bölüm ise Maslach Tükenmişlik Ölçeği-Eğitimci formu, maddelerinden oluşmaktadır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Deneklerin yaş ortalaması 35.5 ± 8 , hizmet süresi ortalaması 13.7 ± 8 'dir. Deneklerin % 61'i evli, % 35.6'sı bekar, % 4'ü dul ya da boşanmıştır. Deneklerin akademisyen olma dan önce çalıştıkları alanlar, % 74 hemşire, % 12.2 eğitimci, % 13.1'i yöneticilik tir. [alanlar ise diğ er işlerde çalışmışlardır. Deneklerin akademik düzey dağılımı ise % 43.7'si yüksek lisans, % 16.9'u doktora, % 16.9'u yardımcı doçen l, % 10.3'ü lisans, % 10.3'ü doçent, % 2.9'u profesör şeklindedir.

Eğitimci hemşirelerin çalıştıkları okullara göre Maslach Tükenmişlik Ölçeği, eğitimciler formu alt ölçek puanları incelenmiştir; olup, elde edilen bulgular tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1 'de görüldüğü üzere, Emosyonel Tükenme ve Kişisel başarı puan ortalamaları arasında ki farkları yapılan varyans analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (EE için $f= 5.92$, $P<0.01$. PA için $F: 2.52$, $P<0.05$). Arıcak duyarsızlaşma puan ortalamaları arasında ki fark yapılı n varyans analizinde anlamsız bulunmuştur (DP için $f= 1.62$, $P>0.01$). Tükenmişlik açısından çalışılan kurumun önemli bir değişken olduğu bilgisi birçok kaynakta yer almaktadır (2, 4, 14, 15, 20, 24, 25).

Eğitimcilerdeki tükenmişlik açısından çalışılan okulun ve okul ortamını önemini vurgulayan çalışmal ar vardır (19, 26, 27). Türkiye'de eğitimcilerde yapılan çalışmal arda çalışılan okulun önemli bir etken olduğu; u s a p t a n mıştır (1, 12).

Tablo 1. Eğilimli Hemşirelerin "Çalışıkları Okulları Göre Tükenmişlik Alt Ölçek Puanlarının Dağılımı

Okullar	Alt Ölçekler								
	EE**			DP***			PA****		
	N	X	S.S.	N	X	S.S.	N	X	S.S.
Alalürk Ün. H.Y.O.	17	15.1	4.8	17	2.5	1.9	17	20.4	5.5
Cumhuriyet Ün.H.Y.O.	13	7.4	4.9	13	1.1	1.4	13	25.0	4.2
Florancnigtengale H.Y.O	37	11.5	5.6	37	1.4	2.3	37	22.7	4.7
Haccllçpc Ün. H.Y.O.	25	9.5	5.1	25	1.0	1.8	25	22.5	5.0
Ege Ün. H.Y.O.	43	13.8	6.4	43	2.1	2.8	43	20.8	4.9
F: 5.92. P<0.01			F: 1.62>0 .001			F: 2.52 . P<0.05			

* N = 135

** EE - Emotionel Exhaustion (Duygusal Tükenme)

*** DP - Depersonalization (Duyarsızlaşma)

**** PA - Personal Accomplishment (Kişisel Başarı)

Eğitimci hemşirelerin akademik kariyer düzeylerine göre Maslach Tükenmişlik Ölçeği, eğitimciler formu alt ölçek puanları incelenmiş olup, elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Eğilimli Hemşirelerin Akademik Kariyer Düzeylerine Göre Tükenmişlik Alt Ölçek Puanlarının Dağılımı

Akademik Kariyer	Alt Ölçekler								
	EE			DP			PA		
	N	X	S.S.	N	X	S.S.	N	X	S.S.
Lisans	14	9.0	4.8	14	0.8	1.3	14	20.4	6.3
Master	58	12.3	6.1	58	1.9	2.3	58	21.1	5.1
Doktora	23	15.6	6.8	23	1.9	2.5	23	1.5	5.1
Yard.Doç.	23	10.7	5.1	23	1.0	1.9	23	24.2	3.2
Doç.	13	9.9	3.2	13	1.5	2.3	13	23.2	4.3
Prof.	4	9.3	5.4	4	3.3	4.6	4	26.5	4.2
F=3.38. P<0.01			F=1.42 P>0.005			F= 2.48 . P<0.05			

Eğitimci hemşirelerin akademik kariyer düzeylerine göre Maslach Tükenmişlik Ölçeği, eğitimciler formu alt ölçek puanları incelenmiş olup, elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Gm os yonel T ü ken me puan ortalamaları en yüksek olan grup. aka demik düzeyi. doktora aşamasında olan grup tur. Bu grup bu master aşamasında olan grup izleme ktedir. Akade mik ka riyer d üzeyine göi.e. e mo s yonel tü ke nme puan ortalam as ı arasındaki farkın önemli olup olm ad ığı ya pıla n varyans analizi ile ar aş tırılm iş olu p. bu or ta la ma la r arasındaki fark ların istatistiksel açıdan önemli oldu ğu görülmüş tür (F= 3.38. p<0 .0 1). Duyarsızlaşma puan ortalamaları profesör grup bu nda en yü kse ktir. An ca k. yapılan vayan s analizinde bu farklılıklar istatistiksel açıda n anlamlı bulun ma mış tır (F: 1.42. P>0.05). Kişisel baş a rı pu an or tala ma la rı da akade mik ka riyer d üzeyine göre farklılaş mış tır. Bu farklılaş ma ya pıla n varyans analizin de istatistiksel açıda n önemli bulunmuş tur (F=2.48 . P<0.05). Kişisel baş a rı puan ortalaması en yüksek olan grup. profesör grup bu dur.

Eğitimci hemş irelerin akade mik kariyer d üzeyle ri ile tü kenmişliğin e mos yonel tükenme ve kişisel baş a rı ölçekleri arasında anlamlı iliş kiler oldu ğu bulgusu. önemli bir bulgudur. Kariyer ilerlemesi. hizmet süresinin ve yaşın ile rlemesiyle birlikte devam eden bir durumdur. Bu açıdan bakıldığında. tükenmişlikle ilgili bir çok çalışmada yıllarla birlikte belde ne nin aksine tükenmişliğin azaldığı görülmüş tür (3 . 4. 9. 10. 17. 22, 23). Önceki çalışmaları ve şimdiki çalışma. Frcudenberger 'in önemle vurgu la d ığı gibi, tükenmişliğin iş yaşamının birinci yılının sonunda. idealizmin yok oluşu ile ortaya çıktığı şeldindeki belirlemesini doğrulamaktadır (11).

Araştırma kapsamında incelenen değişkenler. yaş. hizmet süresi. medeni durum. çocuk varlığı, çalışılan okul. okulda çalışanların görevlerinin fonksiyonel olarak belirginliği. görevin beklentiyi karşılama durumu, iş arka daş larının birbirlerini destekleme durumu. destekleme yoksa nede nleri. çalışma ortamından memnuniyet. üstlerden uygun pozitif feedback alma sıklığı, çalışılan ortamda iletişim şekli. ödüllendirme şekli. öğrenciyeye yönelik tutum. iş doyumunu. mesleği tekrar seçmeyi isteyip istememe, alrndemik kariyer düzeyi. kararlaştırılmamış ürecine katılım ve inisiyatif belirtebilme durumudur.

Araştırma kapsamında bu değişkenlerle MBI- Ed formu alt ölçek puanları arasında ki ilişkiler ve bu değişkenlerin alt ölçek puanlarını etlitlemedeki önem dereceleri, çoklu regresyon analizi yapılarak. incele nm iş tir. Üç alt ölçek ile ilgili bulgular. aşağıda tablo 3. 4 ve 5'de sunulmuş tur.

Eğitimci hemş irelerin emosyonel tükenmesi açısından araştırma kapsamında altı değişkenler arasında 5 tanesinin belirleyicilik gösterdiği saptanmış tır. Bu değişkenler belirleyicilik sırasına göre şunlardır: Ortamdan memnuniyet, iş doyumunu. her iş i yapma zorunluluğunu hissetme, medeni durum ve görevin beklentiyi karşılama durumudur {Bkz.Tablo 3}.

Tablo 3. Eğitimiçi Hemşirelerin Duygusal Tükenme (EE) Düzeylerini Belirlemede İlgili Değişkenlerin İtkıları

Belirleyici Değişken	Beta	H ²	R ² deki Artış	r,•	p
Ortadan Medeniyet	0.318	0.365	0.361	76.77	0.00001
İş doyumunu	0.296	0.458	0.450	55.85	0.00001
Her işi yapma sorumluluğu	-0.207	0.497	0.186	43.23	0.00001
Medeni Durum	-0.177	0.530	0.515	36.69	0.00001
Görevin Beklentiyeye Yanıtı Verme Durumu	0.161	0.518	0.631	31.39	0.00001

•s.D. : 5.129

Tablo 4. Eğitimiçi Hemşirelerin "Duyarsızlaşma-Yabancılaşma" (DP) Düzeylerinin Belirlemede İlgili Değişkenlerin İtkıları

Belirleyici Değişken	Beta	H ²	R ² deki Artış	r,•	p
Her işi yapma sorumluluğu	-0.269	0.059	0.052	8.41	0.0044
İletişim Şekli	0.246	0.114	0.100	8.49	0.0003
Medeni Durum	-0.171	0.143	0.123	7.30	0.0001

•s.D. : 3.131

Eğitimiçi hemşirelerin öğrencilere ve mesleğe yönelik duyarsızlaşması açısından, araştırma kapsamı içindeki değişkenler arasında, üç tanesinin bilimsel olarak gösterdiği saptanmıştır. Bu değişkenler belirleyicilik sırasına göre şunlardır: Her işi yapma sorumluluğunu hissetme, iletişim şekli, medeni durumdur (Bkz. Tablo 4.)

Tablo 5. Eğitimiçi Hemşirelerin "Kişisel Başarı" (PA) Düzeylerini Belirlemede İlgili Değişkenlerin İtkıları

Belirleyici Değişken	Beta	H ²	R ² deki Artış	p
İş Doyumu	-0.232	0.154	0.148	24.36
Akademik Kariyer Düzeyi	0.266	0.219	0.207	18.51
Ortadan Medeniyet	-0.255	0.261	0.244	15.44

•s.D. : 3.131

Eğitimci hemşirelerin kişisel başarı algısı açısından araştırma kapsamı içindeki değişkenler arasında üç tanesinin belirleyicilik göslerdiği saptanmıştır. Bu değişkenler belirleyicilik sırasına göre şunlardır: iş doyumunu, Akademik kariyer düzeyi, Ortamdan memnuniyet (Bkz. Tablo 5).

Eğitimci hemşirelerin ortamdan memnuniyet durumuyla nın tükenmişlikle ilişkili bulunması: daha önce yapılan çalışmalarda ortamın özelliklerinin stresörlere açısından değişimler gösterdiği örgütsel özelliklerin ortam için önemli olduğu ve çalışılan ortamın birçok özelliği ile çalışanlar üzerinde etkili olduğu nun belirtildiği çalışmalarda ki bulgularla uyumlu şekilde (2. 16, 20).

Tükenmişlik ile ilgili literatürde, tükenmişlik açısından ortam ve iş doyumunun önemini vurgulayan sayısız kaynak vardır (6, 7. 14, 16. 19.21.22. 24.25. 2).

Türkiye'de tükenmişlik ile ilgili yapılan çalışmalarda bu açıdan inceleme yapıldığında: Çam'ın 1991'de hemşirelerle yaptığı çalışmada "ortamdan memnuniyet" e masyonel tükenme açısından ikinci sırada yer almıştır (4). Ergin'in 1992'de yaptığı çalışmada ise "iş doyumunu" duygusal tükenme için ilk sırada yer alan değişken olmuştur (8). Girgin'in yaptığı çalışmada da "ortamdan memnuniyet" tükenmişlikle ilişkili bulunmuştur (12).

Görevlerin belirginliği ve beklentilerin karşılanması tükenmişlik açısından önemli değildir. Mazur, kişiden beklenenlerin ne olduğunu belirginliğinin önemi üzerinde durmuştur (23). Kyriacou ise, yaptığı çalışmanın sonunda görev ve sorumluluklarla ilgili beklentilerin açıklanmasının yapılmasını önermiştir (17). Lambert, eğitimci hemşirelerin çoklu görevlerle yükümlü olmasının ve görev sınırlarının belirsizliğinin tükenmişlikleri açısından önemli bir özellik olduğu belirtmiştir (18).

Şimdiki çalışmada masyonel tükenme ve duyarsızlaşma açısından "her işi yapma zorunluluğunu hissetme". masyonel tükenme açısından "görevin beklentiyi karşılayıp karşılamadığını" şekildeki değişkenlerin belirleyiciliği değişkenler arasında yer almıştır. Mazur, Kyriacou ve Lambert'in görüşleri ile uyumlu şekilde (17. 18. 23).

Medeni durum değişkeninin masyonel tükenme ve duyarsızlaşma açısından belirleyicilik gösteren bir değişken olması. önceki çalışmaların bazı sonuçları ile uygunluk gösterirken bazıları nın ki ile uygunluk göstermemektedir. Byrne'nin öğretmenlerle yaptığı çalışmada medeni durum tükenmişlik ile ilişkili bulunmamıştır (3). Benzer şekilde, Çam

ve Girgin tarafından yapılan ,alışmalarda ela medeni dur um tük enmişli kle ili şki li bulunmamıştır (4. 12).

Mazur 'un eği li m cil er le yapı lı ğı çalı şmada ise. bek ar lar da l ü k cn m i şli ğe yal km lı ğın daha fazla oldu ğu şek li nde bir sonu ç or taya çık mıştır . Bir di ğ er kayn ak ta ise. bek ar lar ın işe ba ğlı lık lar ın ın fazla olu ş u . iş ten gelen etk il er e dah a aç ık ol ma olas ılı ğ ın ı ar lır dı ğ ı beli ril c- r ek. evli lik ve çocuk sahibi ol manı n k iş in i n yaş amda ama ç edin mesin e yol aç masının yan ı sır a. baş tme ve il eli ş im becerilerin de geli ş m eye de y ol actı ğ ı vu r u!an mak tadır (13).

Araştırma kapsamındaki de ğ iş kenlerin "Duyarsızlaş ma" ult öl çek puanlnrı arasındaki ili ş ki ve de ğ iş k cı l er in DP al t öl çek pu anlarını etk i- lem edeki önem derecelerin i belir lemek için yapılan çoklu regresyon ana- lizi sonucunda "Duyarsızlaş ma" aç ısından "her iş i yapma zoru n lu - lu ğ u n u h i ssetm e" ilk sıra da belirleyicilik özelli ğ i göster en de ğ iş ken ol mu ş tur . Bu de ğ iş kenin emosyonel tük enme boyutuyla da ili ş ki li ol - ması ile: görevler in beli rgi n ol mayış ını n ve çe ş itli li ğ in , Maruz. l(yriacou ve Lainber t'in gör ü ş lerin e de uygun olarak . bireyi yüklemek te oldu ğ u nu clü ş i'ndür mek- tedir (17. 18. 23).

Bu de ğ iş ken. Fong tarafından yapılan çalı ş mada bir i nci sıra da beli rleyicilik göster- en de ğ iş ken olan . "zaman baskısı" hissetme de ğ iş ken i ile bir an la md a bü tün leş ebi len bir dc ğ iş ken olarak dü ş ü nü lecek olu rsa. Fon g'ın çalı ş m ası ile de u ygu n lu k iç i n ded ir (10). Ku ru m dak i il eUş in ş ek li tük enmişli k aç ısından DP alt öl çek pu anlarıyla ili ş ki li bul un- mu tu r. Ku rumdak i ileti ş im ş ekli ni n tük enmişli k aç ı sını n ön enii lük enmişli k çalı ş malarında önemle vur gulan mıştır (17. 19. 22. 23) .

Fong tarafından 1993'te yapılan çalı ş mada. basamakJ1 r cgresyon analiz son u cu nda önemli lik lc beliren tek de ğ iş k cni n kariyerle ilgili ol - du ğ u gön: .ilm ü ş t ü r . Ayrıca eğilimci hem ş i rel er in ki ş i sel baş arı algısı için önemli di ğ er bir de ğ iş kenin de baş kan deste ğ i oldu ğ u gör ü lm ü ş t ü r (10).

Ça m 'ın h em ş ir el er le yapı tı ğ ı çalı ş mada ki ş i sel baş arı algısı aç ı sını dan "iş ver im i" de ğ iş ken i bili nci sır ada yer almıştır (4). Ergin 'in yapı tı ğ ı çalı ş mada ise "iş doyum u" birinci sırada yer almıştır (8). Bay- sal'ın çalı ş masında ise "mesleki gelecek" ve "m esleki s ü r e" ön em li cle ğ iş k c nler olara k belirmiştir (1).

Baysal. Çam. Ergin ve rong tarafından yapılan çalı ş malarda or tak bir özelli k ol ar ak : iş doyu mu . iş ver im i. ak adem ik kariyer. kıdemlili k. meslekteki si're de ğ iş ken lei- ini k apsayan bir fak tör. ş im diki çalı ş mada

ela benzer özellikler ile, kişisel başarı algısı açısından diğer bir deyişle tükenmişlik açısından belirleyici olmaktadır (1. 4, 8. 10).

Adı geçen faktör. akademisyenler için "akademik kariyer" olara k. öğretmenler için. "meslekteki süre olarak". belirleyicilik gös termiş tir. Fong'un çalı ş masında ise "meslekte im liyazla elde etme" ş eklinde ifade edilen de ği ş kenle belirleyicilik gös termiş tir (10). Tüm çalı ş ma la rda geçen bu de ği ş kenle in belirli bir faktörle. son de rece önemli bir ş e kilde. ki ş ise l baş a rı boyu tu nu belirledi ğ i d ü ş ünü lebilir. Bunu ise orta m la ilgili bir faktör ün izledi ğ i kanısı do ğ mu ş tu r.

SONUÇ

Bu ara ş lı mı a için. öncelikle. eğ ilimci hem ş ireler ö rnekleminde. MB I- Ecl fonnu nun geç erlik ve güvenirlili ğ in in olup olmad ı ğ ı ara ş tırılmış olup. ed ile den sonuçla r. geç erlik ve güvenirlilik le h ine olmuş tu r (5).

E ğ itimci hem ş ireler a çıs ında n. MBI- Ed for mu alt ölçe k puanla rını etkileyebilecek faktörle r birlikte de ğ erlendirildi ğ inde. her üç a ll ölçe k ile ilgili faktörlerin e Üölilik önem dereceleri a ş a ğ ıda verilmiş tir:

Emosyonel tükenme (EE) alt ölçe k puanla rını etkileyebilecek faktörler birlikte de ğ erlendirildi ğ inde. emosyonel tükenme pu anla nını etkileyen faktörlerin önem derecelerine göre sıralanış la rı:

1. Ortamda n memnuniyet durumu
2. iş doyumunu
3. Her iş i yapma zorunlu lu ğ unu hissetme
4. Medeni durum
5. Görevin beklentiye yanıt verip vermeme durumu ş eklindedir.

Duyarsızlaş ma (DP) alt ölçe k pu anla nını etkileyebilecek faktörle r birlikte de ğ erlendirildi ğ inde. duyar sızlaş ma pu anla rının etkileyen faktörlerin etkililik önem derecelerine göre sıralanış la rı:

1. Her iş i yapma zorunlu lu ğ unu hissetme,
2. Okuldaki iliş im ş ekli.
3. . Medeni durum. ş ekJindedir.

Kiş isel baş a rı (PA) alt ölçe k pu anla nını etkileyebilecek faktörle r birlikte de ğ erlendirildi ğ inde. kiş isel baş a rı pu anla nını etkileyen fak tör le rin etkililik önem derecelerine göre sıralanış la rı ise ;

1. iş doyumu
2. akademik kariyer düzeyi
3. Ortamla münaseletin memnuniyet şekli ndedir.

İki ilişkiyi, sonuç olarak, özetle, eğitimci hemşirelerin "ilk sınıf" sınıfında belirleyicilik gösteren değişkenler şunlardır: iş doyumu, ortamla münaseletin niyet, her işi yapma zorunluluğunu hissetme, akademik kariyer düzeyi, kurumdaki ilişkiler ve iletişim şekli, medeni durumu ve görevin beklentiye yanıt verip vermemesi durumu.

Bu sonuçlar ışığında, eğitimci hemşirelerin lüksemburğ açılımında belirleyicilik gösteren yukarıda adı geçen, değişkenlerle ilgili konularla özelleştirilerek ortama yönelik olarak, iyileştirici, geliştirici çaba ve düzenlemeler yapılması önerilebilir.

SUMMARY

Burnout of the nursing educators at the universities and related to variables

The purpose of the study was to investigate the correlation of burnout of nursing educators (academic members) with some variables related to educators' characteristics.

The sample of the study consisted of all the nursing educators working in the school of Nursing at the Universities in Turkey. Originally, 179 number of the subjects were selected. But only 135 completed questionnaires were returned.

The data for this study was collected through the use of the following measures:

MBI-Ed form, MBI-Ed form adjusted for the third persons' perceptions and the personal information Form.

The results of the study can be summarized as follows:

- The reliability of MBI-Ed form was examined by Cronbach's alpha coefficient. The alpha coefficient found for the subscales are as follows: The Demoralization subscale, 0.81; The Depersonalization subscale, 0.70; and the Personal Achievement subscale, 0.77.

- The variables that were not significant in the mean scores of the subscales were marital status, number of children, supported by colleagues.

in the hierarchical regression analysis. "The level of satisfaction with the work-atmosphere" is the most important predictor of emotional exhaustion (MOI-CE). "The feeling of job pressure" is the most important predictor of depersonalization (MBI-DP) towards students. Job Satisfaction is the most important predictor of person's sense of accomplishment (MBI-PA).

KAYNAKLAR

1. Baysal, A.. "Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerinin de Meslekle Tükenmişlik Etki Eden Faktörleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). D.8.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri AOD İzmir. 1995.
2. Brown, M.K. "Role Strain-Nursing Researcher. Educational Counselor-Whichever roles should be the focus for the nurse leader". The Canadian Nurse. January 1991. 31-37.
3. Bryman, B.M. "Burnout: Investigating the Impact of Background Variables for the Elementary. In International Secondary and University Educators". Teaching Teacher Education. Vol: 7. No:2. 1991. 197-209.
4. Çam, O.. "Hemşirelerde Tükenmişlik (Burnout) Sendromunun Araştırılması. Doktora Tezi. E.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir. 1991.
5. Çam, O.. "Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin EğiUücü Hemşireler Örneğinde Geçerlik ve Güvenirliğinin incelenmesi. VIII. Ulusal Psikolojik Kongresi. 21-24 Eylül 1991. İzmir (Bildiri Sunumu).
6. Dolan, N.. "The Relationship Between Burnout and Job Satisfaction in Nurses", Jour. Of Advanced Nursing. 12. 1. Jan. 1987. 3-12.
7. Dicitona, R.A. Felner, R.D.. "Toward a Differentiated view of Burnout: Personal and Organizational Mediators of Job Satisfaction and Stress". Journal of Community Psychology. 12. 4. 1984. 411-430.
8. Ergin, C.. "Doktor ve Hemşirelerin Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması". VII Ulusal Psikolojik Kongresi Bilişsel Çalışmaları ve Türk Psikologlar Derneği Yayını. 22-25 Eylül 1992. Ankara. 143-153.
9. Farber, S.A.. "Stress and Burnout in Suburban Teachers". Journal of Educational Research. Vol: 77. No: 6. July. August. 1984. 325-331.
10. Fong, C.M.. "A longitudinal Study of the Relationship Between Overall Social Support and Burnout Among Nursing Educators". Jour. Of Nursing. Vol: 32. No: 1. January 1993. 24-29.
11. Ferriter, G.R. "Staff Burnout". Jour. of Social Issues. 30. 1. 1974. 159-165.

12. Gırgin, G.. İlkokul öğretmenlerinde Meslekten Tıkkennişliğin Gelişimini Etkileyen Değişkenlerin Analizi ve Bir Model Önerisi". Yayınlanmamış Doktora Tezi. D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enst. İzmir. 1995.
13. Greenglass, E.R. "Burnout and Gender: Theoretical and Organizational Implications". Canadian Psychology. Vol: 32. No: 4. October. 1991. 562-572.
14. Hare, J.. Prati, C.C., Andrews, D.. "Predictors of Burnout in Professional and Paraprofessional Nurses Working in Hospitals and Nursing Homes". Int. J. Nurs. Stud., 25. 2. 1989. 105 - 115.
15. Jones, J.W.. "The Burnout Syndrome", Illinois: London House Press. 1981. 30-35.
16. Kinnery, S.. "Leadership Behavior and Organizational Characteristics: Implications for faculty satisfaction". Jour of Nurs. Edu., 28. 1989. 198-202.
17. Kyrillaki, C.. "Teacher Stress and Burnout: an International Review". Educational Research. Vol: 29. No: 2. June. 1987. 146-152.
18. Lambert, C., Lambert, V.A.. "Relationships Among Primary Care Involvement, Perception of Role Stress and Psychological Hardiness of Nurse Educators", Jour, of Nurs. Edu. Vol: 32. No: 4. April 1993. 171-179.
19. Leiter, M.. "The Dream Denied: Professional Burnout and The Constraints of Human Service Organization". Canadian Psychology. Vol: 32. No:4. Oct 1991. 547-555.
20. Marriner, A., Craigie, O.. "Job Satisfaction and Mobility of Nurse Educators". Nursing Research. 26. 5. 1977. 349-360.
21. Maslach, C., Jackson, S.E.. "The Measurement of Experienced Burnout". Jour Of Occupational Behavior. 2. 1981. 99 - 113.
22. Maslach, C., Jackson, S.E.. Manual Maslach Burnout Inventory. Second Edition. Palo Alto, California: Consulting Psychologists Press.
23. Mazur, F., Lynch, M.D.. "Differential Impact of Administrative Organization and Personal Factors on Teacher Burnout". Teaching Teacher Education. Vol: 5. No: 4. 1989. 337-353.
24. Nagy, S., Davis, L.G.. "Burnout: a comparative analysis of personal and environmental variables", Psychological Reports. 57. 1985. 1319 - 1326.
25. Palic, P., S.. "Burnout: Job Hazard for Health Workers". Hospital. 16. 1979. 87-90.
26. Sarros, J.C., Sarros, A.M.. "Predictors of Teacher Burnout". The Journal Of Educational Administration. Vol: 25. No: 2. Summer. 1987. 216-225.
27. Sarros J.C., Sarros, A.M.. "Social Support and Teacher Burnout". Jour. Of Educational Administration. Vol: 30. No: 4. 1992. 55-69.

O